

Monumentnummer*: 516339

Smallepad 5
3811 MG Amersfoort
Postbus 1600
3800 BP Amersfoort
www.cultureelerfgoed.nl

T 033 421 74 56
E info@cultureelerfgoed.nl

Status rijksmonument
Inschrijving register* 05 maart 2001
Kadaster deel/nr 82757/160

Woonplaats* Gemeente* Provincie*
Jellum Leeuwarden Fryslân

Kadastrale gemeente*	Sectie*	Kadastraal object*	Appartement aanduiding	Grondperceel
Jorwerd	G			43
Jorwerd	G			854

Omschrijving**

Inleiding

WOONHUIS met aangebouwd KOETSHUIS, gebouwd in 1884 in eclectische trant in opdracht van Lútsen Ymkes Kingma wiens initialen (LYK) zijn ingekerfd in een baksteen van het trasraam, rechts naast de stoep. Op de DAM een ijzeren INRIJHEK. Hegedyk 21, waar in 1905 de Friese dichter Rely Jorritsma werd geboren, is markant gelegen aan de verbindingsweg tussen Jellum en Boksum, buiten de bebouwde kom van Jellum. Het huis, een zogenaamde rentenierswoning, is vermoedelijk ontworpen en gebouwd door de schoonzoon van Lútsen Ymkes Kingma, Wilhelm Alexander de Rapper (geb. Nederhemert, 17 mei 1841 - gest. Pretoria), ten tijde van de bouw woonachtig te Arum. Van deze ontwerper/aannemer zijn in Arum enkele bouwwerken bekend - waaronder zijn eigen woonhuis met werkplaats (De Polle 10), de pastorie Sytzamaweg 14, de eveneens van rijkswegen beschermde dokterswoning Sytzamaweg 13 en herberg De Gekroonde Leeuw, Sytzamaweg 15. Het huis vertoont stilistische overeenkomsten met twee rentenierswoningen in Mantgum, te weten Seerp van Galamawei 4 en in het bijzonder Seerp van Galamawei 13. Oorspronkelijk behoorde bij het huis ook een terrein met een landschappelijke aanleg van omstreeks 1898-1900. Dit omgrachte terrein, dat woonhuis en erf haakvormig omvat, is tegenwoordig in andere handen. Opdrachtgever van deze tuin was Hotze Theodorus Aurelius Jorritsma, vader van eerdergenoemde Friese dichter. De achtergevel is verbouwd en ook de noordgevel is door het verwijderen van een niet oorspronkelijke serre gewijzigd. Het interieur is door deze ingrepen ook enigszins gewijzigd.

Omschrijving

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

Woonhuis op nagenoeg vierkante plattegrond en bestaande uit één bouwlaag met een schilddak met aflegering aan achterzijde; op de hoeken twee bekroonde schoorsteenborden; op de dakschilden zwart geglazuurde gegolfde Friese pannen. De gevels gemetseld in bruine baksteen in staand verband met een knipvoeg. De voorgevel verticaal geleed door een natuurstenen plint en een gepleisterde gevellijst en horizontaal door hoeklisenen en een middenrisaliet, welke doorloopt in een gemetselde dakkapel onder licht hellend zadeldak. De hoeklisenen voorzien van gepleisterde en geborstelde spiegelvlakken. In de voorgevel tweemaal twee getoogde T-vensters aan weerszijden van het middenrisaliet. In de bovenlichten gekleurd glas-in-lood. De lichtopeningen met wenkbrauwboog met imitatie sluitsteen met florale ornamenten. Het gevelvlak van het middenrisaliet verdiept en op de verdieping gepleisterd. In de eerste bouwlaag een portiek met een drietreeds hardstenen stoep; een porte brisée met gecanneleerde middenstijl, panelen en gietijzeren hekwerk voor een glaspaneel. Getoogd bovenlicht met gekleurd glas-in-lood. De zijwanden van de portiek bepleisterd en deels opgeruwd met de borstel. Het middenrisaliet horizontaal geleed door een balkon op keramische consoles; aan de onderzijde een (gietijzeren) ornament; gietijzeren balustrade met bloemkelkmotief. Dakkapel met keperboogvormige afsluiting en een porte brisée met glaspanelen. In de gedeeltelijk door het aangebouwde koetshuis doorsneden zuidgevel één T-venster. In de noordgevel onder meer één getoogd T-venster met gekleurd glas-in-lood in het bovenlicht. De achtergevel gewijzigd. Oorspronkelijk is nog het linker gedeelte met zesruitvenster. Het INTERIEUR symmetrisch ingedeeld door een centrale gang met aan weerszijden vertrekken. Waardevolle elementen zijn onder meer: de gang en delen van de voorkamers. In de gang een houten vloer, een imitatie marmeren lambrisering en een stucplafond met lijstdecoratie en hoekvullingen; een gepleisterd poortje met imitatie sluitsteen en eierlijst op de kapitelen. De rechter voorkamer eenvoudig ingericht met een zwart marmeren schoorsteenmantel met eenvoudige houten boezem en balkenplafond. Boven elk van de drie deuren van de kastenwand met oorspronkelijk hang- en sluitwerk een spreuk, v.l.n.r.: At pueri ludentes rex eris aiunt si reete facies, Levenslust is levenskracht, Ob du Verlust hast ob Gewinn mit leichtem Sinn nimm beides hin. De linker voorkamer eenvoudig ingericht met een natuurstenen schouw met gepleisterde boezem en balkenplafond. De bedstedenwand iets eenvoudiger uitgevoerd dan die in de rechter kamer. Vensterblinden in beide kamers. In de keuken een eenvoudige houten schouw, de wanden geheel betegeld met een zogenaamd "behangetje"- een tegelpatroon met een eenvoudige blauwe belijning van ruiten. De zolder ongeleed. Aangebouwd KOETSHUIS bestaande uit één bouwlaag in bruine baksteen in staand verband, onder een licht hellend zadeldak en belegd met zwart geglazuurde gegolfde Friese pannen. In de voorgevel mandeuren met gietijzeren panelen, waarin gekroonde kopjes; in het middendeel van het bovenlicht een paard naar links gewend. In de zuidelijke zijgevel één rond venster. In de geveltop van de achtergevel een vierruitsvenster. De achtergevel gedeeltelijk oversneden door een contemporain aangebouwd toilet. In de bermsloot aan de openbare weg een DAM met duiker; de wanden concaaf gemetseld. Daarop een INRIJHEK bestaande uit twee gietijzeren gecanneleerde zuilen bekroond met een pijnappel, twee smeedijzeren vleugels en twee smeedijzeren draaihekkens.

Waardering

WOONHUIS met aangebouwd KOETSHUIS en DAM met INRIJHEK in 1884 gebouwd, vermoedelijk door en naar ontwerp van Wilhelm Alexander de Rapper, voor Lúzen Ymkes Kingma, van algemeen cultuurhistorisch en architectuurhistorisch belang:

- vanwege de hoogwaardige esthetische kwaliteit van het ontwerp;
- vanwege het bijzondere materiaalgebruik en de ornamentiek;
- vanwege de in redelijke mate aanwezige architectonische gaafheid van het exterieur;
- vanwege het vrij gaaf bewaarde interieur (plattegrond en interieuronderdelen);

* Dit gegeven is onderdeel van het rijksmonumentenregister

** Dit is een registergegeven voor zover noodzakelijk voor de identificatie van het rijksmonument

- vanwege de herinneringswaarde aan de familie Jorritsma en in het bijzonder aan de 20ste-eeuwse Friese schrijver Rely Jorritsma;
- vanwege de markante ligging aan een doorgaande weg.

Hoofdcategorie

Woningen en woningbouwcomplexen

Subcategorie

Woonhuis(K)

Functie

Woonhuis